

Kunigas, monsinjoras Vincentas Vėlavičius (1914–1970)

Parengė Kazimieras PRUŠINSKAS

2024 m. vasario 15 d. sukanka 110 metų kaip buvusios Telšių apskrities Pavandenės kaime (dabar Telšių rajono teritorija) 1914 m. vasario 15 d. gimė kunigas, monsinjoras (1989 m.), pasipriešinimo sovietų okupaciniam režimui dalyvis, tikinčiųjų ir pilietinių teisių gynėjas Vincentas Vėlavičius.

Jis augo gausioje, net dešimt vaikų turėjusioje Antano Vyliaus ir ir Praksedos Vylienės (Stogytės) šeimoje. Kartu su juo buvo penkios seserys (Zita, Genovaitė, Prakseda, Marytė, Juzytė) ir keturi broliai (Ignas, Antanas, Pranas, Kazimieras). Tėvai visą laiką daug dėmesio skyrė vaikų katalikiškam auklėjimui ir išmokslinimui.

Vincentas, baigęs Telšių pradžios mokyklą, toliau žinias gilino Kelmės rajono Kražių miestelyje veikusioje gimnazijoje. Tėvai jam buvo didžiulis autoritetas. Jis žinojo, jog vaikystėje, kai sunkiai sirgo, mama Dievui buvo pasižadėjusi, kad sūnus, jei tik išgis, taps kunigu. Tokį pašaukimą nuo mažens jaučė ir pats Vincentas, todėl, baigęs Kražių gimnaziją, nuo 1931-ųjų mokslą tęsė Telšių kunigų seminarijoje, kur jam dėl puikaus charakterio savybių prigrįžo „Saulėlės“ vardas. Jis jį lydėjo visą amžių.

Į kunigus V. Vėlavičių iššventino Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, Telšių vyskupas Justinas Staugaitis (1866–1943) 1938 m. balandžio 16 d.

Tapęs kunigu, Vincentas iš pradžių buvo paskirtas eiti vikaro pareigas į Tauragės rajono Gaurės šv. arkangelo Mykolo bažnyčią. Kurį laiką dirbo ir Telšiuose, vėliau ėjo klebono pareigas Kretingos rajono Laukžemės šv. apaštalo Andriejaus parapijoje, Vilkyskių šv. Onos katalikų parapijoje (Pagėgių sav.) ir Klykolių Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo parapijoje (Akmenės raj.). Visur, kur jis būdavo paskiriamas dirbti, aktyviai įsijungdavo į bendruomenės gyvenimą, daug dėmesio skirdavo katalikiškam jaunimui, dalyvaudavo jaunųjų krikščionių demokratų veikloje, jiems vadovaudavo.

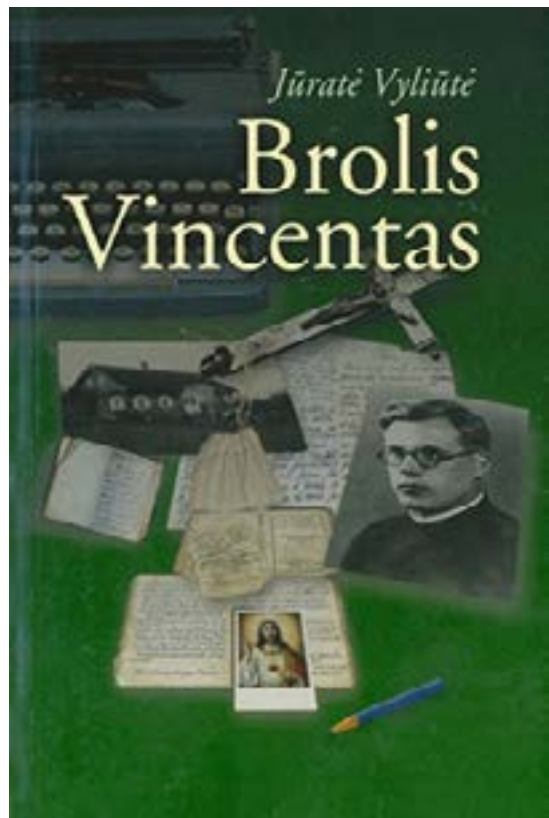

Kunigas, monsinjoras Vincentas Vėlavičius (1914–1970).
Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo

Antrojo pasaulinio karo metais, kai Lietuvą okupavo naciai, Vincentas, klebonavo Laukžemėje. Savo brolio – Lietuvos karo aviacijos kapitono Igno Vyliaus (1904–1946) – padedamas, įsijungė į antinacinio pogrindžio veiklą, Laukžemės klebonijoje įkūrė ryšių punktą, kaip ir jo brolis tapo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto nariu.

Pasibaigus karui, palaikė ryšius su žemaičių partizanais ir jiems padėjo. Sovietų valdžia jį pradėjo persekioti, vertė bendradarbiauti su saugumiečiais. Tai daryti jis atsisakė. Suprasdamas, kad gali būti suimtas, nutarė slapstytis. 1947 m. rugsėjo mėnesį jis pasikeitė pavardę ir pradėjo kunigauti Kazlų Rūdos Švč. Jėzaus Širdies parapijoje. Čia saugumiečiai Vincen-tą susekė ir jį 1948 m. gegužės 4 d. suėmė. Tų pačių metų liepos 31 d. SSRS MGB Ypatingojo pasitarimo nutarimu kunigas buvo nuteisėtas 10-iai metų lagerio. Iš pradžių jis buvo išvežtas į Komiją. Kalėjo In-toje, Abezėje ir Mordovijos Javase, kur dirbo medžių krovėju, kūrniku, elektriku, šaltkalviu, o laisvu nuo

(Nukelta į 24 p.)

2003 m. Katalikų akademijos išleistas Jūratės Vyliūtės knygos „Brolis Vincentas“ (apybraižos apie monsinjorą Vincentą Vėlavičių) viršelis

Kunigo, monsinjoro Vincento Vėlavičiaus kapas Telšių Mažosios bažnyčios šventoriuje. Edvino Bružo nuotrauka

darbo laiku tęsė pastoracinį darbą – klausydavo išpažinčių, sekmadieniais barakuose laikydavo šv. Mišias, dalydavo šv. Komuniją, skleidė tikėjimo tiesas, lankydavo ligonius.

1956 m. V. Vėlavičius buvo amnestuotas ir tų pačių metų liepos 28 d. paleistas iš lagerio. Sugrįžęs į Lietuvą tapo Lenkimų šv. Onos parapijos (Skuodo raj.) klebonu. Šias pareigas ėjo 1956–1970 metais, o tada tapo Skaudvilės Šv. Kryžiaus bažnyčios (Tauragės raj.) klebonu. Skaudvilėje jis vėl įsijungė į visuomeninę veiklą, subūrė Eucharistijos bičiulių jaunimo grupelę, slapta rengė vaikus Pirmajai Komunijai, rinko parašus po įvairiais sovietinės valdžios institucijoms adresuotais pareiškimais dėl tikinčiųjų persekiojimo. Bendradarbiavo ir pogrindžio spaudoje, rinko jai informaciją apie tikinčiųjų persekiojimą Žemaitijoje ir ją teikė „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidėjams, kartu su vienuole seserimi Aldona Mantvilaite padėjo dauginti ir platinti šį leidinį.

V. Vėlavičiaus namuose dažnai galėjai sutikti sovietmečiu persiekiotų disidentų ir pogrindyje veikusių kunigų. Jis bendravo su kun. Alfonsu Svarinsku (1925–2014), kartu su juo bei kunigais Sigitu Tamkevičiumi, Juozu Zdebskiu (1929–1986) ir Jonu Kaunecku 1978 m. įkūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą (TTGKK), pasirašydavo dokumentus, adresuotus įvairioms tarptautinėms organizacijoms ir sovietų valdžios institucijoms. Visus tuos metus jis nuolat buvo sovietų saugumiečių dėmesio akiratyje.

1983 m. kun. V. Vėlavičius tapo Telšių katedros altariistu. Žemaičių sostinėje gyveno iki pat savo saulėlydžio. Visus tuos metus dalyvavo kunigų pogrindinėje veikloje, rinkdavo informaciją apie kunigų persekiojimus, rengdavo tikinčiųjų priespaudą ir diskriminaciją liudijančias sklaidai skirtas informacijas. Lietuvoje prasidėjus Atgimimui, įsijungė į politinę veiklą, dalyvavo atkuriant Lietuvos krikščionių demokratų partiją.

1989 m. liepos 14 d. popiežius Jonas Paulius II V. Vėlavičiui suteikė monsinjoro titulą.

Mirė monsinjoras, kunigas V. Vėlavičius 1997 m. vasario 21 d. Telšiuose. Jis palaidotas Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčios šventoriuje.

V. Vėlavičius po mirties Lietuvos Respublikos Prezidento 1999 m. vasario 1 d. dekretu apdovanotas 4-ojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžius).

Tekstas parengtas pagal Vilmos Juozevičiūtės informaciją, viešinamą interneto svetainėje <http://genocid.lt> ir „Visuotinė lietuvių enciklopedijoje“: <https://www.vle.lt/straipsnis/vincentas-velavicius/> skelbiamus faktus